

ПОКИ
НЕ ПІЗНО —
БИЙСЯ
ГОЛОВОЮ
ОБ ЛІД

Каталог виставки

Поки не пізно — бийся головою об лід!: Каталог виставки.: Асортиментна кімната; Івано-Франківськ, 2024. — XX с.

Публікацію створено до виставки «Поки не пізно — бийся головою об лід!».

Виставка «Поки не пізно — бийся головою об лід!» відбулась в межах проекту «Діалоги на периферії», що реалізувався Асортиментною кімнатою за підтримки Стабілізаційного фонду культури і освіти Goethe-Institut e.v. Ukraine.

Виставка тривала з 26 листопада по 9 грудня 2023 року, за її результатами створено цей каталог.

Тексти чи погляди, висловлені в цьому каталозі, можуть не співпадати з поглядами партнерських організацій, які підтримували виставку.

©Асортиментна кімната, Івано-Франківськ, 2024, Івано-Франківськ.
Усі права застережено.

КУРАТОРСЬКИЙ ТЕКСТ

Діалог — це не лише розмова, де учасниці та учасники обмінюються упердженими переконаннями. Це відкритий, багаторівневий і багатоскладовий процес обміну та проявлення спільного або різного. Від того, чи ми зберігаємо цю складність чи спрощуємо її, залежить, чи буде діалог боротьбою чи танцем.

Виставка «Поки не пізно — бийся головою об лід!» — серія діалогів між франківськими мисткинями та митцями різних поколінь. У роботі над нею нам особливо цікаво поглянути на позавербальне поле діалогу. Вступивши в діалог про діалог, хочемо досягти стану динамічної рівноваги, максимально зменшивши кількість слів. Хочемо створити простір, де художниці та художники спілкуються через мистецтво, у процесі шукаючи відповіді на власні питання.

Імпульсом до цієї виставки стала суперечка навколо картини місцевого художника. Частина глядачів висловилися про її сексистський характер, інші ж — не прийняли цю позицію. Суперечка зайшла у глухий кут. Для нас це ще раз промовисто підкреслило необхідність такого діалогу. Для нас це промовило про різність форм діалогу: коли іноді ним є те, що можна інтерпретувати по-іншому.

Час диктує свої правила і впливає на всі сфери життя, зокрема на те, як ми комунікуємо одне з одним або ж відмовляємось від цієї комунікації. Повномасштабна війна виштовхнула на поверхню те, що було сховане на дні. Невпевненість, відчуття крихкості,

переживання абсурду, безсенсовність, постійний виснажливий пошук «своїх» і «чужих» — те, що супроводжує нас з дня у день. І попри те, що «нормальне» минуле втрачене, а планувати майбутнє виглядає неможливою задачею сьогодні, залишається поле для того, що ми називаємо надією. Як і надією на краще, так і на перспективу діалогу, — що, можливо, пов'язане між собою.

Ця виставка є радше проміжним етапом у діалогах між мисткинями та митцями, для подальших роздумів і можливих колаборацій у потрібний час. Попри це, уже зараз авторки й автори звертаються до вітальних тем, перетворюючи їх на опору та зброю для (само)захисту. Художниця Аня Потьомкіна повертає собі суб'єктність уві сні, який запам'ятався з її дитинства. Для цього вона має заручитись допомогою войовничої дівчинки з фотографії — доньки Весели Найденової та Ярослава Яновського. Натомість погляд на роль чоловіка зараз звужений — він має бути безстрашним захисником. У фотографіях Анни-Зоряни Боднарук і Ярослава Яновського прослідковується вразливість людської природи — зокрема, чоловічої фігури. Спроба нащупати ґрунт у теперішньому, в якому ми застрягли, спроба зробити це задля руху вперед — це те, що відчувається в роботах представлених у виставці.

«Поки не пізно — бийся головою об лід!
Поки не темно — бийся головою об лід!
Пробивайся, вибивайся —
Ти побачиш прекрасний світ!
Короп — той навпаки, зануриться
в глибини,
Втече на саме дно —

Та короп і служить для того,
щоб колись бути пійманим, раніш чи пізніше..
Але ж ти людина — тебе не впіймає ніхто.
Коропи — ті не такі.
Цілі століття повільно осідають
Їхні зграї, полохливі і темні, —
Вони віддаляються в протилежний бік —
Бач, наше століття давно поспішає вслід? —
Торкається плавником як рукою їхніх плавників
І втікає.. ти покинутий? — але ж ти людина —
Не відчаюйся — ти проб'єшся.
Поки не пізно — бийся головою об лід!
О прекрасний неозорий засніжений світ.»
Олег Лишега, «Пісня 551» (1970-ті роки)

*Олеся Саєнко, Зоряна Козак
листопад 2023*

Фото : Тарас Теліщак

**ХУДОЖНИЦІ ТА
ХУДОЖНИКИ**

**ТА ЇХ РОБОТИ,
ЩО СТАЛИ
ЧАСТИНОЮ
ВИСТАВКИ**

Анна-Зоряна Боднарук (1998) і Ярослав Яновський (1965)

Погляд на чоловіка у суспільстві, що перебуває в захисній війні, — та в мілітаризованому суспільстві — звужується до ролі безстрашного захисника. Діалог Анни-Зоряни Боднарук і Ярослава Яновського пропонує по-іншому поглянути на чоловічу фігуру та роздивитися чутливість і вразливість людської натури. Ці фотографії зроблені у різний час, але перегукуються сексуальністю, зухвалістю, дослідженням дихотомії «фемінність-маскулінність». Сьогодні ж вони складають присвяту крихкості світу і особистості.

Фото: Олеся Саєнко

Віталій Гоцанюк (2002) і Олесь Базюк (1981)

Спільна інтерактивна інсталяція, що імітує рекламний щит, про пошук самоідентичності. Зокрема, художники роздумують про переслідування української мови, як спроби знищити національну самоідентичність.

Це робота перформативного характеру, при взаємодії з якою, формуються нові набори слів і алогізмів. Під час взаємодії з роботою, митці через спробу повторення слів за допомогою відеопроєкції та акт відривання «оголошень» на стіні, намагаються добратися до істини.

Глядачу пропонується взаємодіяти із роботою відриваючи шари паперу.

Робота над проєктом триває.

Фото: Олеся Саєнко

Марія Русінкевич (1997) і Олег Лишега (1949-2014)

У відеороботі можна відбудувати певну версію реальності, з її послідовностями чи приналежностями. Робота Марії фіксується на постійному циклі життя, висвітлюючи його складники. Простір є автономним, життя йде своїм ходом, постійно притягуючи до себе непоборні питання. Людина, може не знати нічого про себе, але вона набуває означення в її прагненні, яке дозволяє пізнати себе на інтуїтивному рівні. Цей цикл, який все більше набирає ваги з кожним обертом, нагороджує нас ношою із досвіду та виправдань.

Відеоробота Марія Русінкевич знаходить продовження у поезії Олега Лишеги «Пісня 551» (поета родом з Тисмениці). Вірш озвучений Русланом Пашаєвим, який наразі служить у ЗСУ. Цей діалог, є неможливим в фізичному світі (оскільки Олег Лишега помер у 2014 році) і є своїм тлінням та непереборною надією.

Висловлюємо подяку за дозвіл використання вірша сестрі Олега — Лілії Лишезі.

Фото: Олеся Саєнко

Анна Потьомкіна (1996) та Весела Найденова (1972)

У відеороботі можна відбудувати певну версію реальності, з її послідовностями чи приналежностями. Робота Марії фіксується на постійному циклі життя, висвітлюючи його складники. Простір є автономним, життя йде своїм ходом, постійно притягуючи до себе непоборні питання. Людина, може не знати нічого про себе, але вона набуває означення в її прагненні, яке дозволяє пізнати себе на інтуїтивному рівні. Цей цикл, який все більше набирає ваги з кожним обертом, нагороджує нас ношою із досвіду та виправдань.

Відеоробота Марія Русінкевич знаходить продовження у поезії Олега Лишеги «Пісня 551» (поета родом з Тисмениці). Вірш озвучений Русланом Пашаєвим, який наразі служить у ЗСУ. Цей діалог, є неможливим в фізичному світі (оскільки Олег Лишега помер у 2014 році) і є своїм тлінням та непереборною надією.

Висловлюємо подяку за дозвіл використання вірша сестрі Олега — Лілії Лишезі.

Фото: Олеся Саєнко

Іван Гаврилів (1938)

«Груповий портрет художників», 2023

Пролог та епілог, або ж робота, яка сама по собі вже про діалог та навряд чи може бути в парі з іншою.

Іван Гаврилів
Груповий портрет прикарпатських
художників живописців,
2023

Полотно, олія

*Нижній ряд (зліва направо): Фіголь М.,
Заливаха О., Варення М., Симашкевич М.,
Нарбут Д., Коровай О.*

*Середній ряд (зліва направо): Шиванюк
О., Канюс М., Лобода І., Вареня М., Боєчко
П., Сахро П.*

*Верхній ряд (зліва направо): Майко Ф.,
Гаврилів І., Заставний О., Басюк А.,
Красьоха В., Заборський О.*

Фото: Олеся Саєнко

ТЕКСТ ВІД КУРАТОРОК ТА ОРГАНІЗАТОРОК ЩОДО РОБОТИ ГАВРИЛІВА

Виставка Поки не пізно — бийся головою об лід! — (безнадійна чи обнадійлива) спроба створити простір для діалогу між різними мистецькими поколіннями. Учасниці та учасники працювали в тандемах та мали можливість доповнювати одне одного, або ж протистояти в межах мистецьких робіт.

Єдиний, хто залишився без «опонента» — Іван Гаврилів. Його *«Груповий портрет прикарпатських художників живописців»* зустрічав глядачок та глядачів і ставив питання про співжиття (надто різних) художниць та художників в одному маленькому місті. Портрет датується 2023 роком, але може здаватись набагато старшим. Він ніби демонструє діалоги з того минулого (чи теперішнього?), де митців шикують строгими рядами, а над ними — старші авторитети, готові критикувати й цензурувати.

На портреті зображені:

— Михайло Фіголь — живописець, графік, художник-монументаліст, член Спілки радянських художників.

— Опанас Заливаха — художник-шістдесятник, працював з різними техніками: від мозаїки до кераміки. Як

політв'язень відбував покарання у Мордовській концтабірній зоні «за антирадянську агітацію та пропаганду».

— Микола (Васильович) Варення — художник, народився в 1942 році. В вісімдесятих очолював франківську Спілку радянських художників.

— Милиця Симашкевич — художниця кіно й театру, працювала з курбасівським Березолем та Одеською кіностудією. З 1945 року оформлювала вистави у Франківському драмтеатрі.

— Данило Нарбут — художник театру, живописець, син Георгія Нарбута. Під час Другої світової був сотником УПА з позивним Голуб. У шістдесятих кілька років жив та працював у Франківську головним художником драмтеатру — з містом його поєднує лише кілька років.

— Олександр Коровай — живописець, один з ініціаторів створення Івано-Франківського обласного художнього музею та Івано-Франківського відділення Спілки художників.

— Олександр Шиванюк — художник, працював із карпатським реалістичним пейзажем.

— Микола Канюс — художник і реставратор, член Спілки художників.

— Іван Лобода — член Спілки художників, працював зі станковим живописом. Пройшов Голодомор (родом з Полтавщини). Кажуть про те, що він міг доносити на колеги, але писати в статтях про це, здається, ніхто не наважується.

— Микола (Романович) Варення — художник, дослідник Гуцульщини, народився в 1917. Під час Другої світової служив в Червоній Армії. Член комуністичної партії з 1943 року. Після війни навчався в Ленінграді. В сімдесятих очолював франківську Спілку радянських художників.

— Петро Боєчко — член Спілки художників, працював зі станковим та монументальним живописом.

— Петро Сахро — художник, працював із живописом та різьбою, засуджений за націоналістичні погляди.

— Олександр Майко — скульптор, член Спілки художників та член комуністичної партії.

— Іван Гаврилів — живописець, художник-рекламіст і майстер-декоратор. Автор цього групового портрета.

— Олег Заставний — живописець, член Спілки художників.

— Авґуст Басюк — митець, що працював із монументальною та станковою скульптурою, графікою і живописом.
— Василь Красьоха — художник-живописець, член Спілки художників.

— Орест Заборський — художник-модерніст, педагог, навчав багатьох митців, як тих, що представляють «станіславський феномен», так і з пост-імпресіоністського покоління.

Робота може ставити низку питань. Наприклад, про колаборацію або співпрацю з номенклатурою. Про відношення

зі сценою концептуального мистецтва, або ж її ігнорування. Про (пост)радянські й (пост)тоталітарні практики взаємодії у мистецькій спільноті. В одному груповому портреті зображені художники, яких було засуджено та які їх здавали. Чи могли б вони в реальності зібратись для позування?

Антон Боринець (2000) і Юра Боринець (1975)

Між художниками відбувається невербальна взаємодія, де один учасник діалогу впливає на роботу іншого. Через світло Антон Боринець працює з роботами Юри Боринця, цим самим підсвічуючи та задаючи тон його роботі. Паралельно Юра розрізає своєю інсталяцією простір, де відбувається перформанс, в процесі стаючи частиною висловлювання Антона.

Фото: Тарас Теліщак

ТЕКСТИ

**ПІСЛЯ
ВІДКРИТТЯ
ВИСТАВКИ**

(НЕ) МОЖЛИВОСТІ ДІАЛОГУ: ЧИ ВАРТО БИТИСЬ ГОЛОВОЮ ОБ ЛІД?

*Мистецтвознавиця та арткритикиня
Олександра Кущенко про нову виставку,
яка спробувала ініціювати діалог між митцями,
а натомість підняла питання:
чим взагалі є діалог?*

Виставка «Поки не пізно — бийся головою об лід!» стала першим кураторським досвідом Зоряни Козак та Олесі Саєнко. Цитатою з вірша Олега Лишеги мисткині об'єднали серію діалогів між франківськими художницями та художниками різних поколінь.

Контекст та особливості локального мистецького середовища Олеся Саєнко досвідчує від 2020 року через події у мистецькому просторі «Ваґабундо», в «Асортиментній кімнаті», значною мірою через фоторепортажі з майстерень та інтерв'ю з художниками, які вона готувала для локального видання «Куфер», а потім і для *post impreza*. У цих мистецьких колах Олеся познайомилась із Зоряною Козак, яка переїхала в Івано-Франківськ у 2018 році та більшою мірою спілкувалась з середовищем митців, що сформувалось навколо галереї «Чеч» (проект Анатолія Звіжинського, Ростислава Котерліна, Мирослава Яремака). З розмов про мистецькі кола або «бульбашки» виникло бажання перейти від слів до дій, що й мала втілити виставка.

Учасники та учасниці могли пропонувати мистецькі твори з власних архівів або створити спеціально для виставки спільні роботи. Серед тем і медіумів, з якими працюють запрошені до участі, кураторки шукали подібності, й за цим вже формували пари для діалогів.

Свою виставку в кураторському тексті Олеся та Зоряна означили як спробу «намацати ґрунт у теперішньому, в якому ми застрягли, зробити це задля руху вперед — це те, що відчувається в роботах, представлених у виставці».

На жаль, викрадення роботи з експозиції під час відкриття неприємно підсвітило ґрунт, на якому ми застрягли.

Діалоги на відкритті виставки

Заметіль: «О прекрасний неозорий засніжений світ». Івано-Франківські вулиці холодні й дуже тихі — сніг поглинає звукові хвилі. Натомість в «Асортиментній кімнаті» — тепло і багатолюдно. Відчувається збудження та хвилювання. Відвідувачі питають один одного: «Ти тут вже був? А я вже була разок». Або: «Це він і його робота? А в чому тут фішка?». Або: «Клич тата, давай його сюда!».

«Вітаємо! Це наш перший публічний виступ, ми дуже переживаємо», — каже Олеся Саєнко. Перша робота, яка зустрічає відвідувачів виставки — «Груповий портрет художників» Івана Гавриліва, — багатофігурна строката композиція на тлі будинку Спілки художників, що розбиває (або скріплює) другий план на дві частини: гірський пейзаж та панораму міста. «Ця робота є епілогом і прологом до нашої виставки», — коментує кураторка. Написана у 2023 році й вже тричі за цей рік експонована на різних виставках картина являє нам 17 чоловіків і одну жінку. 85-річний автор розповідає про свою роботу, додаючи короткі біографічні довідки про всіх відтворених у ній персон, з якими був знайомий особисто: «Я працював за радянської влади, мене звинуватили, що зобразив комуністів, але вони добре малювали. Правда, я не був комуністом: мені тричі давали анкету заповнювати, але казав, що не доріс».

Фото: Тарас Теліщак

Рухаємось далі експозицією. Віталій Гоцанюк працює зі шрифтами, інспірується мистецькою практикою Джені Гольцер, шукає способи використовувати свої авторські шрифти у монументальному мистецтві. Над багатошаровою інсталяцією, яка залучає глядачів до взаємодії, Віталій Гоцанюк працював з Олесем Базюком. Автори пропонують відривати шари паперу, а в процесі — досліджувати та емоційно переживати історію заборони мови та друкарства на території сучасної України. Чим закінчиться ця глядацька взаємодія зривання паперових шарів? Білою стіною, яка символізуватиме порожнечу чи «білий аркуш», щоб почати нашарувати сенси наново?

Фото: Тарас Теліщак

Приміщення галереї має «кишеньку», в якій кураторки розмістили фотографії Анни-Зоряни Боднарук та Ярослава Яновського. Самого характеру простору, здається, цілком достатньо для відокремлення діалогів або підкреслення інтимності представлених там фотографій (знімки новонародженого сина Анни-Зоряни Боднарук та заскановані плівки 1990-х — 2000-х років Ярослава Яновського). Здається, шторка екзотизує цю камерну інтимну фотоісторію, навіює вайб 1990-х. А може, свідчить про несміливість і «нерозкутість» сучасного покоління, що й досі намагається чимось прикрити оголені жіночі та чоловічі тіла?

Фото: Тарас Теліщак

Це була чорна кімната, ми йдемо в білу

У цій частині експозиції Анна Потьомкіна і Весела Найденова обмінюються спогадами про дитинство. Центральний образ — фотографія 2000-х років: сонна дівчинка сповзає з крісла, ніби намагаючись втримати важкий кований меч. На знімці — Антоніна, донька Весели Найденової та Ярослава Яновського.

Весь простір заповнює чарівна музика Світлани Няньо, використана Анною Потьомкіною у своєму ігровому відео: «Це інсценування дитячого сну, який наснився мені, коли була віком, як Антоніна. Тому відштовхувалась від цієї знімки, ніби вона моє альтер его. У сні заїжджаю на велосипеді до свого рідного міста, а воно — порожнє, розбите. Побачивши це фото, відчула простір для наївності й казковості. Розумію, що це терапевтична річ для мене. Запитую себе, чи не втікаю від реальності? Казковість і магічність — це місце, де можна знаходити ресурс для стійкості. Люди в Миколаєві, моя родина мене надихають». Окрім відео, у цьому приміщенні — фотографії дідуся та бабусі Весели Найденової, яких вона вдягнула в розкішні шати, намальовані пером. Пошкодження на старих знімках «замасковані» кольоровими дитячими наліпками. Саморобна скринька, інкрустована мушлями, — артефакт 1941 року, який дідусь по маминій лінії привіз із Ялти. «Я дуже довго не була на морі, й мені снилося, що йду і збираю мушлі. У бабусі була ця скринька. Я її реставрувала, але збоку все автентичне — сліди маминого лаку для нігтів, за який я дістала. Хотіла розмалювати, що ж воно таке сіре!», — розповідає Весела і пропонує взяти собі зі скриньки мушлю на пам'ять. Питаю, чи ця ідея з мушлями на пам'ять виникла ситуативно, на виставці? «Якщо море ділиться з нами, то, мабуть, і ми маємо ділитись», — відповідає художниця з усмішкою.

Тут є ще один крихкий об'єкт — круглий акваріум, заповнений прозорими кулями. На символічному

Фото: Тарас Теліщак

Фото: Олеся Саєнко

рівні скляні бульбашки зчитуються як метафора мистецького середовища, і водночас мають цілком приземлений з мистецтвом зв'язок: Весела працює художницею на фабриці ялинкових прикрас.

З білої казкової кімнати потрапляємо у простір діалогу Марії Русінкевич та Олега Лишеги. Око чіпляється за відомий у західноєвропейському мистецтві образ купальниці: така справжня та вразлива, витискає воду з пасма волосся. Рухомі зображення швидко змінюються: жінка годує грудьми дитину, за мить — у кадрі втомлену людину годують з ложки. Життя циклічне, швидкоплинне. Людська вразливість у фактурі струджених чоловічих рук, що чистять кукурудзу. Поетичне відео Марії ніби знаходить своє продовження у вірші Олега Лишеги, цитата з якого стала назвою всієї виставки.

Тепер спускаємось у книгозбірню, щоб побачити й почути діалог Юрія та Антона Боринців. Дим, напівтемрява, живопис на стінах. Величезний, порівняно з попередніми, простір. Молодь товчється в очікуванні виступу гурту Zlyrni.

Фото: Тарас Теліщак

Представлені картини Юрій Боринець написав на початку повномасштабного вторгнення. Питаю, як у рамках виставки відбувався діалог з сином і чи вдалося себе побачити інакше. «Вдалося, — відповідає художник. — Антон, мій старший син, наш спільний діалог перевів у музичне річище. Я почав сперечатися, що це забагато, бо ти акцентуєш на музиці. А мені мій товариш каже: «Юра, що ти? Ти відчуй це!». І мені хочеться як батькові щось там [зробити], але важливо в діалозі власного сина відчутти. Хоч він такий вжжжжжжж довго, 5-10-20 хвилин, а мої картини там висять, ніхто їх не дивиться. Коли грали Zlurpi, а я робив скульптури, відчув, що ми всі перебуваємо в процесі».

Фото: Тарас Телищак

Діалоги до та після виставок

У книзі відгуків у вечір відкриття з'являються перші записи: «Стильно, якісно, натхненно!» та «Ахуєнно!». Художниця та ілюстраторка з Бахмута Машика Вишедська просто на виставці знайомиться з Веселою Найденовою, обмінюються телефонними номерами. При вході до галереї — традиційні діалоги на перекурі.

«Ця виставка є радше проміжним етапом у діалогах між мисткинями та митцями, для подальших роздумів і можливих колаборацій потрібен час», — нагадує кураторський текст.

«Наприкінці вечора, коли більшість відвідувачів та відвідувачок вже розійшлися, а команда виставки ненадовго відлучилась з експозиційних зал, аби спакувати речі та йти святкувати відкриття, кілька людей здерли зі стіни фотографію авторства Ярослава Яновського з серії «Alter ego» — та вкрали її. Того ж вечора художник і куратор Анатолій Звіжинський, який був присутнім при цьому, називає це «гепенінгом», — коментує Олеся Саєнко текстом «Діалог не завжди можливий» неприємний інцидент, що, очевидно, псує враження першого кураторського досвіду. Хоч як би ми називали цей випадок — вандалізм, перформанс чи гепенінг, мистецький жест чи форма діалогу, — виставка «Поки не пізно — бийся головою об лід!» повернула роботу Ярослава Яновського в мережу сучасного мистецтва після 20 років забуття.

Фотографія (автопортрет) оголеного митця в жіночих капронових колготках знову спричинила артистичний скандал, та цього разу не провокативністю образу — кого тепер цим здивуєш?

Мені згадався приклад бельгійського соціолога культури Паскаля Гілена, наведений у книзі «Бурмотіння художньої множини. Глобальне мистецтво, політика та постфордизм»: якби хтось зіпсував ножом «Нічну варту» Рембрандта, це активувало б гігантську мережу кураторів, політиків, страховиків, адвокатів, критиків та інших.

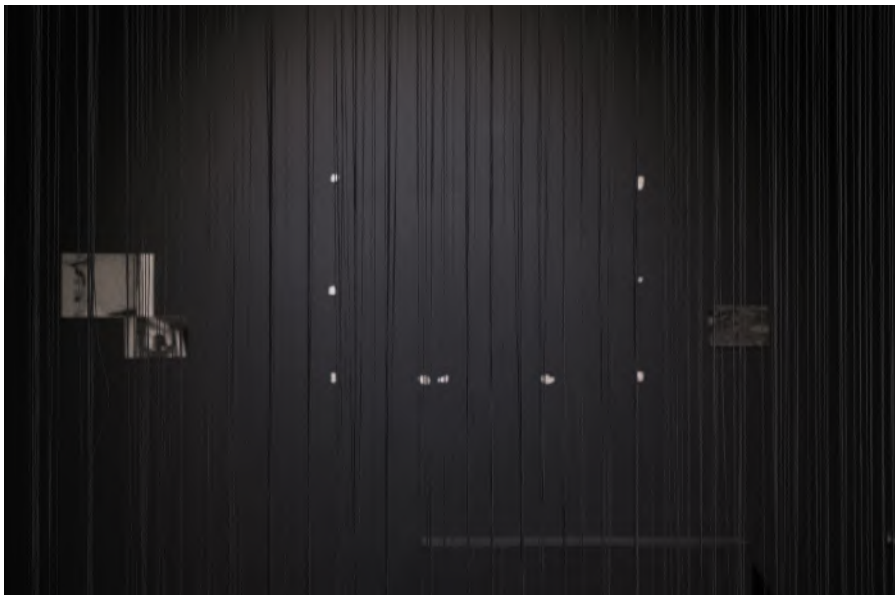

Фото: Олеся Саєнко

Важливо, щоб твір мистецтва постійно присвоювався, пише Паскаль Гілен, посилаючись на акторно-мережеву теорію Бруно Латура: висловлюючись термінами цієї теорії, «реєструвався іншими мережевими конфігураціями, й таким чином — іншими системами цінностей. Чим більше художній твір поєднується різноманітно, тим більше він стає частиною «спільного». «Імпульсом до цієї виставки стала суперечка навколо картини місцевого художника. Частина глядачів висловилися про її сексистський характер, решта ж — не прийняли цю позицію. Суперечка зайшла у глухий кут. Для нас це ще раз підкреслило необхідність такої розмови. Для нас це промовило про різність форм діалогу: коли іноді ним

є те, що можна інтерпретувати по-іншому», — читала я в потязі до Івано-Франківська кураторський текст. З розмов під час відкриття дізнаюся, що йшлося про роботи Богдана Бринського.

Скільки ще неочевидних для мене, як людини мало знайомої з локальним мистецьким середовищем, зв'язків між авторами та авторками, між роботами є на цій виставці?

Письменник і викладач академічного та критичного письма Джозеф Гарісон у книжці «Переписування: як працювати з текстами» (Rewriting: How to Do Things with Texts) пояснює, що цитування в академічному тексті є формою розмови з попередниками, пропонує чотири напрямки діалогу: порозумітись, переадресувати, протистояти, перейняти підхід. Чи використовуємо ми ці форми діалогу як стратегії у мистецькому середовищі?

До, під час перегляду і після виставки все більше питань чіпляються одне за одне, ніби снігова куля. Скільки діалогів не відбулося чи обірвалося в процесі підготовки? Що спрацювало? Які невидимі зв'язки локального середовища стали видимими? Чи розкрились художниці по-новому в цих діалогах? Чи хотіли учасниці та учасники зрозуміти в цих діалогах один одного? В якій формі? Як его з его? І чи уможливили ці діалоги самопізнання?

*Олександра Куценко,
текст для post impreza,
грудень 2023*

НЕ ЗАВЖДИ ДІАЛОГ МОЖЛИВИЙ

Олеся Саєнко

Кураторка Олеся Саєнко про те, як відкривати виставки в Івано-Франківську

Наш із Зоряною Козак проєкт «Поки не пізно — бийся головою об лід» зародився з думки про мости між поколіннями, з прагнення взаєморозуміння та діалогу. Ми думали створити майданчик, де митці з різних середовищ могли б порозумітися, створити щось нове. Досить проста та банальна ідея — сформувати пари митців з пропозицією зробити мистецьке висловлювання на довільну тему.

І вона загалом спрацювала: більшості пар вдалось запустити творчий процес, і наразі виглядає так, що колаборації та спільні експерименти триватимуть і далі.

Зрештою, наприкінці вернісажу відбулось те, що складно окреслити словами. Але спробую. Мене не надихають срачі в інтернеті, та відчуваю відповідальність не лишитися мовчазною і не вдавати, що нічого не було, — тож висловлююся публічно.

Наприкінці вечора, коли більшість відвідувачів та відвідувачок вже розійшлися, а команда виставки ненадовго відлучилась з експозиційних зал, аби спакувати речі та йти святкувати відкриття, кілька людей здерли зі стіни фотографію авторства Ярослава Яновського із серії «Alter ego» — та вкрали її. Того ж вечора художник і куратор Анатолій Звіжинський, який був присутнім при цьому, називає це «гепенінгом».

Але не збираюся переводити це на жарт і тим самим нормалізувати цей акт вандалізму. Як співкураторка виставки я намагалась відтворити перебіг подій, які передували цьому, і зрозуміти, як це інтерпретувати.

Як виявилось, одній відвідувачці інші відвідувачі (і автор зокрема), пообіцяли, що вона може забрати цю роботу, якщо вона — відвідувачка — повністю роздягнеться.

Якщо це мистецький жест, то до банальності нудний: молода жінка роздягається догола в присутності знайомих та незнайомих людей для того, аби отримати роботу 58-річного автора, що гріється у променях слави творіння 20-річної давнини. Серйозно?

Чи можна цим шаблонним псевдоконцептуальним оголенням заради отримання твору когось здивувати? Навряд чи. Чи можна вважати те, що сталося після публічного оголення, злочином? Дуже ймовірно. Принаймні Кримінальний кодекс має відповідь — стаття 186 ККУ. Чи можна це інтерпретувати як спробу виправдати, концептуалізувати й романтизувати п'яну витівку? Так. Але мені, як «молодій художниці», все ж хотілося б побачити свіжіші підходи у мистецькій практиці старшого покоління франківських митців — щось менш інфантильне та більш конструктивне.

Чи можна це вважати певною формою «діалогу» з боку Анатолія Звіжинського, якого ми запрошували до участі в цьому проєкті як художника, але він зрештою відмовився? Навряд чи.

Бо відмовлятися, не погоджуватися, деконструювати кураторські повідомлення — нормально. Але насильницьки деконструювати виставку без згоди тих, хто працював над експозицією, — це вандалізм.

Додаткової пікантності ситуації додає, що ця група відвідувачів незадовго до викрадення питала у мене, чи можна знімати зі стіни саме ці роботи, на що я відповіла заперечно. Та все ж це зробили — за веселою і (або) мовчазною згодою присутніх і самого автора роботи. З цього моменту розбиратися у мотивах скоєного мені вже нецікаво.

Означати скоєне як «мистецький жест» чи навіть як «форма діалогу» є такою грубою підміною понять, що й побіжно дискутувати про це нецікаво. Те, що відбулось, це демонстративний прояв

неповаги — до інших відвідувачок та відвідувачів, які вже не побачать частини експозиції, до роботи команди «Асортиментної кімнати», до кураторської роботи — моєї та Зоряни Козак.

Чому ця неповага існує та проявляється таким чином? Це — вже цікавіше питання, на якому можна зупинитись.

Чи грає тут роль, що ми — «молоді кураторки», які «зазіхнули» на матеріал з вісімдесятих-нульових, але при цьому не погодились грати в класичні соціальні ігри з психологічними маніпуляціями?

Чи грає тут роль неприйняття думки, що можемо бути самодостатніми особистостями, здатними на кураторське висловлювання? Непряму відповідь я отримала — і мені цього вдалося. Глибше занурюватись у «історії хвороби» не хочу, бо мої спроби зрозуміти позицію Анатолія Звіжинського у процесі підготовки до виставки завершилися несерйозними й непослідовними аргументами з його боку. Але навіть якщо не можу зрозуміти цей вчинок, відреагувати на нього аби розставити кордони — мушу.

Поважаю старше мистецьке покоління в Івано-Франківську за те, що їм вдалося зробити наприкінці 1980-х таку знакову подію, як бієнале сучасного мистецтва. Можу тільки здогадуватися, з якими складнощами вони стикалися, але далі «пробивали лід».

Дуже зворушила така маленька, та яскрава деталь: на першій «Імпрезі» Ігор Панчишин зі своєю дружиною і дружиною Михайла Вітушинського купили на базарі півня — і випустили його в зал. Згодом він ще й заспівав — красивий, чистий, спонтанний жест, який ознаменував початок нової епохи. Таким мені й видавалося станіславівське мистецтво.

Або ж виставковий проєкт «Болото», який відбувся у 2021 році під кураторством Анатолія Звіжинського. Проєкт складався з кількох виставок, що тривали в різних локаціях та з різними учасниками, — можу лише уявити (або не можу), скільки фрустрації могло накопичитись за всі ці роки спроб вийти із зачарованого кола. Але якщо це так, і фрустрація присутня, то чому вона направлена на нас? Гірко спостерігати зараз цю токсичну деструктивність та цей «лагідний тероризм» стосовно молодших колежанок і колег. Неприємно помічати за повчальним тоном зневагу та неприйняття іншої думки та іншого досвіду.

Але з терористами переговорів не ведуть. І аби ця токсична деструктивність не поширювалась далі, від неї потрібно дистанціюватися. Це — не те товариство, не та спільнота, в якій хочу жити і розвиватися. Звісно, це не стосується усіх представників старшого покоління франківських митців, і цей висновок — не з однієї «акції». Але цей інцидент та цей агресивний акт змусив мене проговорити важливі теми: межі, свободу та відповідальність.

Не відчуваю образи, але мені прикро отримати подібну «вдячність» за роботу, яка забрала в мене забагато внутрішнього ресурсу в умовах його дефіциту. Мій висновок з цієї історії: не завжди діалог можливий.

Не звикла давати непроханих порад чи вчити когось жити. Проте, з іншого боку, не хочу толерувати такий вид комунікації, в якій панують систематична неповага та упередження. Гостро реаую на грубе порушення кордонів і безкарність. А те, до чого призводить безкарність, знає і відчуває кожен українець.

Усвідомлю свободу як щось невіддільне від відповідальності. Людина має відповідати за свої вчинки та рішення, інакше це породжує інфантильне та скривлене сприйняття, наближене до всездозволеності. А я хочу жити у зрілому і здоровому суспільстві. Дивно, що мені потрібно це проговорювати.

Як ми можемо спілкуватися далі, спираючись на досвід цього проєкту, тема якого — діалоги? Хороше питання, з яким хотіла б побути довше, відрефлексувати його. Але вже зараз можу сказати: інколи варто спершу налагодити діалог із собою, і робити це треба не в галереї, а наодинці.

*Олеся Саєнко,
текст для post impreza,
грудень 2023*

І ТРОХИ ДІАЛОГІВ З СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Допис користувача Асортиментна кімната

14 тиж. Подобається Відповісти

Anatol Zvizhynskyy
невже? сталося чудо і кураторки прийняли самостійне рішення? вітаю, задля дозрівання такої самостійності, акція вартувала втілення

14 тиж. Подобається Відповісти

Асортиментна кімната
Anatol Zvizhynskyy ні, не вартувала)

14 тиж. Подобається Відповісти

Anatol Zvizhynskyy
скільки коштує повторний друк фото?

14 тиж. Подобається Відповісти

Асортиментна кімната
Anatol Zvizhynskyy ти шось переплутав, це питання до друкарки. Дзвони, питай на здоров'я.

14 тиж. Подобається Відповісти

Anatol Zvizhynskyy
питання було риторичне

14 тиж. Подобається Відповісти

Anatol Zvizhynskyy
навіть не очікував на відповідь

14 тиж. Подобається Відповісти

Асортиментна кімната
Anatol Zvizhynskyy так, бо тут на інші питання варто шукати відповіді

14 тиж. Подобається Відповісти

Допис користувача Асортиментна кімната

Асортиментна кімната
Anatol Zvizhynskyy так, бо тут на інші питання варто шукати відповіді

14 тиж. Подобається Відповісти

Anatol Zvizhynskyy
колективне безвідповідальне, де не одна особа (як там Земан чи Бакарджієва, або на крайняк Соловійов чи Філоненко), а дві, три, чотири формулюють поле "кураторського проєкту", "дослідження", навіяні твердженням "жиємо в часи вже після постмодерну", тому будьте серйозними, не іронізуйте, "досить цих деконструкцій" мовить про підлітковий погляд (якщо вже про вік мова) на те, що підліток ще не пережив особисто, але вже побачив у тіктоці, тому грамотний і має право голосу. все так, молоді, діти значно обізнаніші за своїх батьків і дідусь з бабусями. дайте собі раду з цією обізнаністю, бо це навіть не знання... ой, перепрошую, знову дидактика полізла. вмілі ви провокатори...

14 тиж. Подобається Відповісти

Асортиментна кімната
Anatol Zvizhynskyy ми даємо раду - з повчаннями також

14 тиж. Подобається Відповісти

Anatol Zvizhynskyy
Асортиментна кімната "даємо раду", якось розмито. то ви вчитеся чи заперечуєте навчання?

14 тиж. Подобається Відповісти

Допис користувача Асортиментна кімната

Anatol Zvizhynskyy
Асортиментна кімната "даємо раду", яюсь розмито. то ви вчитеся чи заперечуєте навчання?

14 тиж. Подобається Відповісти

Автор
Асортиментна кімната
Anatol Zvizhynskyy не розмита, я пряма відповідь на питання про «давати раду». В цій виставці було запрошення до діалогу на рівних, яке більшість долучених так і зрозуміла. А хтось зрозумів як запрошення «повчити», якого не було. Можна було б запитати, чому хтось самопризначається на цю роль та виборює її засобами аж до насильницьких. А можна й не питати.

14 тиж. Подобається Відповісти

4

Yurii Ivantsyk
Гендерне упередження + ейджизм. Оце у вас проривна інституція 🙌🙌🙌

14 тиж. Подобається Відповісти

Автор
Асортиментна кімната
Yurii Ivantsyk це де Ви побачили? Класні нігті, до речі!

14 тиж. Подобається Відповісти

Yurii Ivantsyk
Асортиментна кімната про «мужчин одного віку в коментарях»

14 тиж. Подобається Відповісти

Автор
Асортиментна кімната
Yurii Ivantsyk дорогий Юріє, дискримінація - це виключення або обмеження прав певної групи. Тут ніхто нікого не обмежує, не виключає та коментарів не тре. Вони самі сюди прийшли, включно з

Допис користувача Асортиментна кімната

Roman Savchiy
Відкрите викрадення

14 тиж. Подобається Відповісти

Автор
Асортиментна кімната
Roman Savchiy так, відкрита форма не робить викрадення чимось іншим

14 тиж. Подобається Відповісти

Anatol Zvizhynskyy
Асортиментна кімната в присутності автора роботи, і за його згоди, дивна крадіжка ас, якщо оперуєш юриспунденцією в неправовій країні.
а потім, відірвати банан від стіни на ярмарку мистецтва і смачно, привселюдно зісти - крадіжка чи перформанс?

14 тиж. Подобається Відповісти

Автор
Асортиментна кімната
Anatol Zvizhynskyy вандалізм та крадіжка 🙄

14 тиж. Подобається Відповісти

Anatol Zvizhynskyy
ви ж галерея
не прокуратура
винесення вироку не ваша юрисдикція
а де любов до митця?
особливо коли йому під 80-ть і його недоорканий шедевр на виставці
де діалоги?
де взаємодія?
чи спілка художників за вами плаче?

14 тиж. Подобається Відповісти

Допис користувача Асортиментна кімната

Anatol Zvizhynskyu

до речі, не чути голосів кураторок проекту галерея за них розписалася як юридична особа, а де персональні висловлювання Олесі і Зоряни хочеться їх текст прочитати стосовно події

14 тиж. [Подобається](#) [Відповісти](#)

Автор

Асортиментна кімната

Anatol Zvizhynskyu завтра буде колонка, прочитаєш.

14 тиж. [Подобається](#) [Відповісти](#)

Автор

Асортиментна кімната

Anatol Zvizhynskyu діалоги тут, і любов тут. Так само як і нелюбов до повчання та порушення особистих меж - вона теж тут.

14 тиж. [Подобається](#) [Відповісти](#)

Anatol Zvizhynskyu

ще тра дожити до завтра,

14 тиж. [Подобається](#) [Відповісти](#)

Автор

Асортиментна кімната

Anatol Zvizhynskyu ти справишся!

14 тиж. [Подобається](#) [Відповісти](#)

Anatol Zvizhynskyu

Асортиментна кімната окі, якщо порушив особисті межі, був не правий, перепрошую. здавалося що переписуємося узагальнено, про все але, таке враження, що нам стає не цікаво спілкуватися, тому припиняю гарного вечора

Поки не пізно — бийся головою об лід!:
Каталог виставки.: Асортиментна кім-
ната; Івано-Франківськ, 2024. — 52 с.

Учасниці та учасники виставки:

Анна-Зоряна Боднарук —
Ярослав Яновський
Олесь Базюк — Віталій Гоцанюк
Марія Русінкевич — Олег Лишега
Анна Потьомкіна — Весела Найденова
feat. Світлана Няньо
Юрій Боринець — Антон Боринець
Іван Гаврилів

Кураторки:

Олеся Саєнко, Зоряна Козак

Консультант(к)и:

Антон Усанов, Альона Каравай

Координаторка продакшину:

Марта Савіцька

Команда продакшину:

Марина Валова, Марія Фернюк,
Вадим Микулець

Комунікація та піар:

Анастасія Кузьменко,
Вікторія Видиборець

Тексти:

Олександра Кущенко, Олеся Саєнко

*Упорядниця та координаторка
публікації:* Марта Савіцька

Дизайн та верстка:

Ярослава Ковальчук

Виставка відбулася в межах проєкту
«Діалоги на периферії», що реалізуєть-
ся Асортиментною кімнатою за під-
тримки Стабілізаційного фонду культу-
ри і освіти Goethe-Institut e.v. Ukraine.

Тексти чи погляди, викладені в цьому
каталозі, можуть не співпадати з по-
глядами партнерських організацій, які
підтримували виставку.

Цей каталог не може бути використа-
ний повністю або частково в будь-яко-
му вигляді без письмової згоди авторів.

